

Sygnatura akt XIV C 732/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 listopada 2023 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Pile

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Jolanta Czajka-Bałon

Protokolant: st.sekr.sąd. Grażyna Bielicka

po rozpoznaniu w dniu 12 października 2023 r. w Pile

na rozprawie

sprawy z powództwa **P. G., J. G. (1), T. G. i J. G. (2)**

przeciwko **(...) Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że umowa kredytu mieszkaniowego (...) hipoteczny nr (...), zawarta 27 kwietnia 2007 r r. między powodami P. G., J. G. (1), T. G. i J. G. (2), a pozwanym (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W., jest nieważna;
2. zasądza od pozwanego (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej na rzecz powodów P. G. i J. G. (1) kwotę 147 357,77 (sto czterdzieści siedem tysięcy trzysta pięćdziesiąt siedem złotych i 77/100) zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 10 czerwca 2022 r. do dnia zapłaty;
3. zasądza od pozwanego na rzecz powodów P. G. i J. G. (1) kwotę 59 798,44 (pięćdziesiąt dziewięć tysięcy siedemset dziewięćdziesiąt osiem i 44/100) CHF (franków szwajcarskich) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 10 czerwca 2022 r. do dnia zapłaty;
4. kosztami procesu obciąża pozwanego i z tego tytułu zasądza od niego na rzecz powodów solidarnie jako zwrot kosztów procesu kwotę 11 868 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku do dnia zapłaty.

Jolanta Czajka-Bałon

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 7 listopada 2023 roku

Powodowie P. G., J. G. (1), J. G. (2), T. G. w pozwie z 18 lipca 2022 r.(data nadania w urzędzie pocztowym) wnieśli po pierwsze o ustalenie nieważności umowy kredytu mieszkaniowego (...) hipoteczny nr (...) z dnia 27 kwietnia 2007 roku zawartej przez nich z (...) Bankiem (...) S.A. z siedzibą w W., a po drugie, o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów: P. G. i J. G. (1) 147.357,77 zł oraz 59.798,44 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 10 czerwca 2022 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu wszystkich nienależnych pozwanemu świadczeń w wyniku nieważnej umowy kredytu za okres od dnia zawarcia umowy do dnia 03.09.2007 r. do 16 maja 2022 roku na podstawie art.410 §2 k.c. jako konsekwencji uznania, że umowa kredytu zawarta między stronami jest czynnością prawną nieważną na podstawie art.58 §1 i 2 k.c. w zw. z art.69 prawa bankowego. A także w związku z art. 353⁽¹⁾k.c. Ponadto powodowie wnieśli

o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie (k.3-34)

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów procesu według norm przepisanych. W szerokiej argumentacji krytycznie odniósł się do stanowiska powoda co do nieważności umowy i abuzywności jej postanowień. Podniósł, że spłacane przez powoda raty kredytu nie mogły stać się świadczeniem nienależnym w rozumieniu art.410 k.c. (k. 67-94v).

W toku sprawy strony podtrzymały swoje stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W 2007 r. powodowie P. G. i J. G. (1) byli małżeństwem, posiadali mieszkanie, na którego remont zaciągali kredyt w walucie CHF w pozwanym banku, spłacali go w złotych. Spłacili go w 2006 roku. Małżonkowie zdecydowali się na budowę domu jednorodzinnego, posiadali już działkę budowlaną, potrzebowali ok.300.000 złotych na budowę domu. Udali się do pozwanego banku, w którym mieli już konta i poprzednio zaciągnięty kredyt. Pracownik banku pokazał im symulację kredytu w ratach złotych i frankowych, różnica między ratami wynosiła ok.1.000 złotych. P. i J. G. (1) zdecydowali się na kredyt frankowy ze względu na niższą ratę. Doskonale rozumieli że od kursu franka zależała wysokość raty w PLN.

Powodowie zdecydowali się na zaproponowany im kredyt denominowany do franka szwajcarskiego z uwagi na najniższą ratę. Po zgromadzeniu koniecznej dokumentacji, 27 marca 2007 r. złożyli wniosek kredytowy. Wskazali w nim, że wnioskuje o 300.000 zł kredytu na 30 lat w walucie CHF, co po kursie 2,3370 stanowi 128.369,70 CHF, na budowę domu.

Część formularza wniosku kredytowego stanowiło oświadczenie wnioskodawców, że: 1) nie skorzystali z przedstawionej im w pierwszej kolejności oferty w walucie polskiej i dokonali wyboru oferty w walucie wymiennej, mając pełną świadomość ryzyka związanego z kredytami zaciąganych w walucie wymiennej, polegającego na tym, iż: a) w przypadku wzrostu kursów walut podwyższeniu ulega zarówno spłata raty, jak i kwota zadłużenia, wyrażone w walucie polskiej, b) w przypadku wypłaty kredytu w walucie polskiej, kredyt jest wypłacany po ustalonym przez (...) SA kursie kupna dla dewiz (kursy walut są zamieszczane w Tabeli kursów (...) SA), c) w przypadku spłaty kredytu w walucie polskiej, kredyt jest spłacany po ustalonym przez (...) SA kursie sprzedaży dla dewiz (kursy walut są zamieszczane w Tabeli kursów (...) SA); 2) zostali poinformowani o ryzyku zmiany stóp procentowych; 3) poniosą ryzyko zmiany kursów walutowych oraz zmiany stóp procentowych; 4) zostali poinformowani, iż w przypadku kredytu udzielanego w walucie wymiennej w rozliczeniach między klientami a (...) SA w obrocie dewizowym stosuje się ustalone przez (...) SA kursy walut obcych w złotych (kursy walut zamieszczane są w Tabeli kursów (...) SA).

Podobne oświadczenie powodowie podpisali też w formie odrębnego dokumentu.

(dowód: wniosek kredytowy, k. 102-105, oświadczenia powodów - k.106-107, 93, zeznania świadka B. P., k. 228v, zeznania świadka E. F. - k.252252 v. zeznania powodów, k. 196-197 v., 253)

Powodowie uzyskali pozytywną decyzję kredytową, w związku z czym 27 kwietnia 2007 roku doszło do podpisania przez nich i przedstawicieli pozwanego umowy kredytu mieszkaniowego (...) hipoteczny nr (...).

Umowa kredytu zawiera, wśród innych, następujące postanowienia.

Kwota udzielonego kredytu 133,430,00 CHF na budowę jednorodzinnego budynku mieszkalnego z przeznaczeniem na potrzeby własne (§ 2 ust. 1 umowy). Całkowita wypłata kredytu nastąpi do dnia 31 marca 2008 roku (§ 5 ust.2 umowy). Kredyt może być wypłacony w walucie polskiej – na finansowanie zobowiązań w kraju. W takim przypadku stosuje się kurs kupna dla dewiz (aktualna Tabela kursów) obowiązujący w (...) S.A w dniu realizacji zlecenia płatniczego (§5 ust 3 i 4 umowy). Dla celów ustalenia stawki referencyjnej – (...) SA będzie się posługiwać stawką LIBOR publikowaną odpowiednio o godzinie 11.00 (...) lub 11.00 na stronie informacyjnej R., w dniu poprzedzającym

dzień rozpoczynający pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, zaokrągloną według matematycznych zasad do czterech miejsc po przecinku (§6 ust.3 umowy). W dniu zawarcia umowy stawka referencyjna wynosi 2,33 % marża wynosi 1,2 p.pl. a oprocentowanie kredytu wynosi 3,53 % w stosunku rocznym (§7 ust.1 umowy). Zabezpieczeniem spłaty kredytu jest: 1) hipoteka zwykła w kwocie 133.430,00 CHF (§11 ust 1 pkt 1 umowy). Kredytobiorca korzysta z karencji w spłacie kredytu w okresie do dnia 15 grudnia 2009 roku (§ 12 ust.1 umowy). Po okresie karencji Kredytobiorca będzie spłacał zadłużenie z tytułu kredytu i odsetek w wysokości podanej w zawiadomieniu o wysokości spłaty do dnia 15 kwietnia 2037 roku w ratach annuitetowych (§12 ust.4 umowy). Spłata zadłużenia Kredytobiorcy z tytułu kredytu i odsetek następuje w drodze potrącenia przez (...) S.A. swoich wierzytelności z tytułu udzielonego kredytu z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego Kredytobiorcy (...) Potrącenie środków z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego w walucie polskiej następuje w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, według obowiązującego w (...) S.A. w dniu wymagalności, kursu sprzedaży dewiz -aktualna Tabela kursów(§13 ust 1 i 7 umowy). Kredytobiorca oświadcza, że: 1. Został poinformowany o ryzyku: a) zmiany kursów waluty polegającym na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu, wyrażonych w walucie polskiej, przy wzroście kursów waluty kredytu, b) stopy procentowej polegającym na wzroście raty spłaty przy wzroście stawki referencyjnej, 2) ponosi ryzyka, o których mowa w pkt 1 (§30 ust.1 umowy).

Użyte w umowie pojęcia i skróty mają znaczenie następujące: (...) 7) stawka referencyjna - wartość stawki referencyjnej, LIBOR dla franka szwajcarskiego (CHF) dla międzybankowych depozytów trzymiesięcznych (LIBOR 3M)8) Tabela kursów - Tabelę kursów (...) SA obowiązującą w chwili dokonywania przez (...) SA określonych w umowie przeliczeń kursowych, dostępną w (...) SA oraz na stronie internetowej (...) SA (§ 1 pkt 7 i 8 umowy).

(dowód: umowa kredytu, k. 42-46v)

Dnia 20 marca 2008 roku zawarto aneks do przedmiotowej umowy kredytu. Aneks opatrzony został numerem 1. Celem aneksu było wydłużenie okresu karencji do 15 sierpnia 2008 roku, z którego korzystają Kredytobiorcy.

Dowód: aneks nr (...) z dnia 20 marca 2008 roku - k.48

7 sierpnia 2008 roku zawarto aneks nr (...). Celem aneksu było podwyższenie kwoty kredytu o 103.289,77 CHF, wydłużenie okresu karencji do 15 grudnia 2008 roku. Ponadto wydłużeniu uległ okres kredytowania, który wydłużono do dnia 15 kwietnia 2046 roku. Do kredytu przystąpili J. i T. G., rodzice powoda P. G. ze względu na brak zdolności kredytowej P. i J. G. (1), wszyscy kredytobiorcy złożyli w dniu 25 lipca 2008 roku wniosek o podwyższenie kwoty kredytu mieszkaniowego własny kąt, który zawierał oświadczenia o ryzyku kursowym.

Dowód: wniosek z dnia 25 lipca 2008 r.-k.130-131, umowa o przystąpieniu do długu - k.132, ANEKS (...) - K.49-50

kredyt został wypłacony powodom w 13 transzach.

dowód: bezsporne, nadto: dyspozycje wypłat kredytu - k.133-144, zaświadczenie z banku z dnia 26 maja 2022 roku.

Powód spłacał kredyt zgodnie z umową. Od dnia 03.09.2007 roku do dnia 16.05.2022 r. z tego tytułu zapłacili pozwanemu 147.357,77 zł oraz 59.798,44 CHF.

(dowód: zaświadczenie pozwanego, k. 56-61)

Pismem z 30 maja 2022 r. powodowie złożyli pozwanemu reklamację kredytu, wskazując, że w umowie znajdują się zapisy niedozwolone (abuzywne), które powodują, że umowa jest nieważna. Nadto powodowie wezwali pozwanego do dokonania rozliczenia nieważnej umowy w terminie 14 dni, żądając kwot takich jak w pozwie.

W odpowiedzi na reklamację powoda, pismem z dnia 4 marca 2022 roku pozwany nie uwzględnił roszczeń Kredytobiorcy, wskazując, iż jego ocenie zawarta umowa jest ważna, skuteczna i wiąże obie strony, ponadto jest zgodna z przepisami prawa i wykonywana w sposób prawidłowy.

(dowód: reklamacja powodów wraz z potwierdzeniem nadania i odbioru k.51-53v., odpowiedź pozwanego z dnia 22 czerwca 2022 roku – k.54-55)

Stan faktyczny sprawy nie był przedmiotem sporu. Wynikał on z resztą w oczywisty sposób z treści dołączonych do akt sprawy dokumentów, których prawdziwość i autentyczność nie budzi wątpliwości i która nie była kwestionowana w toku procesu.

Zeznania świadków B. P. i E. F. - pracowników oddziału pozwanego banku w części, w jakiej dotyczyły procedur związanych z udzielaniem kredytów denominowanych nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Świadkowie przedstawili ogólnie przyjęte zasady i wyjaśnili procedury udzielania kredytów hipotecznych obowiązujące w Banku w okresie zawierania umowy przez powoda. Nie mogły stanowić wiarygodnego potwierdzenia tego, że to, co świadkowie zapamiętali z tych procedur, obowiązywało w czasie rozmów z powodem, bo świadkowie tego nie pamiętali, a tym bardziej, czy w rozmowach tych zostały przekazane wszystkie wymagane procedurami wyjaśnienia. Natomiast zeznania te stanowiły wiarygodne potwierdzenie, że wzór umowy i kurs franka szwajcarskiego do wypłaty kredytu nie podlegały negocjacjom. W tej części zeznania te były zgodne ze sobą i z zeznaniami powoda, a więc nie budziły wątpliwości.

Za wiarygodne częściowo uznano zeznania powodów. P. G. i J. G. (1), mieli już wcześniej zaciągnięty kredyt w walucie CHF, doskonale zdawali sobie sprawę z mechanizmu działania takiego kredytu, byli z niego zadowoleni, ze względu na niskie raty. W pozostałym zakresie Sąd nie znalazł podstaw do ich zakwestionowania.

Sąd zważył, co następuje:

Powodowie zgłosił w pozwie żądania ustalenia nieważności umowy kredytu zawartej przez nich z pozwanym oraz zasądzenia nienależnych świadczeń, które w wykonaniu tej umowy spełnili na rzecz pozwanego. Raty kredytu były spłacane przez małżonków P. G. i J. G. (1), rodzice powoda T. i J. G. (2) przystąpili do umowy kredytowej tylko ze względu na brak zdolności kredytowej syna i synowej, nie spłacali oni rat kredytu.

Jak z tego wynika, żądanie ustalenia z jednej strony jest samodzielnym żądaniem pozwu a z drugiej stanowi przesłankę żądania zapłaty. W związku z tym dotyczy ono kluczowego w sprawie zagadnienia i dlatego należało je ocenić w pierwszej kolejności.

Zgodnie z art. 189 k.p.c., powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny jest to interes dotyczący szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych powoda i występuje wówczas, gdy z jego strony istnieje obiektywna potrzeba ochrony prawnej, np. gdy powstała sytuacja grożąca naruszeniem prawa lub stosunku prawnego albo pozbawieniem go ochrony prawnej albo też zaistniała wątpliwość co do jego istnienia, a jednocześnie nie ma innych środków ochrony prawnej lub są one nieadekwatne do istniejącej obiektywnie potrzeby tej ochrony. Jak podkreśla się w orzecznictwie, ocena istnienia interesu prawnego wymaga zindywidualizowanych, elastycznych kryteriów, uwzględniających celowościowe podstawy powództwa wytoczonego w oparciu o art. 189 k.p.c., a jednym z tych kryteriów jest znaczenie, jakie wyrok ustalający wywarłby na sytuację prawną powoda obecnie i w przyszłości. O występowaniu interesu prawnego w uzyskaniu wyroku ustalającego świadczy możliwość stanowczego zakończenia tym wyrokiem sporu obecnie występującego, jak i sporów, które mogą z kwestionowanego stosunku prawnego wystąpić w przyszłości. Natomiast przeciwko istnieniu interesu prawnego przemawia możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa (por. z wielu wyroki Sądu Najwyższego z 19 lutego 2002 r., IV CKN 769/00, OSNC 2003/1/13, z 30 listopada 2005 r. III CK 277/05, z 29 marca 2012 r. I CSK 325/11, z 15 maja 2013 r. III CSK 254/12, z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14, nie publ.).

Między stronami powstał spór co do ważności zawartej przez nie umowy kredytu. Opierając się na założeniu jej nieważności, powodowie wytoczyli powództwo o zwrot części spełnionych świadczeń. Jednakże w drodze powództwa o świadczenie nie jest w stanie uzyskać pełnej ochrony swego interesu prawnego, gdyż sam wyrok zasądający nie

usunąby definitywnie stanu niepewności prawnej, co do tego, czy pozwanemu są należne świadczenia, które nie zostały objęte pozwem i nie mogłyby zostać nim objęte (bo termin ich spełnienia przypadnie po dniu wyrokowania). Jest to skutkiem tego, że w orzecznictwie i doktrynie nie ma zgody co do tego, czy prawomocny wyrok zasądający świadczenie wiąże tylko w zakresie samej sentencji, czy również motywów rozstrzygnięcia (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 14 maja 2003 r., I CKN 263/01, M. Prawn. 2015, nr 2, s. 85 i z 15 stycznia 2015 r., IV CSK 181/14, nie publ. oraz postanowienie tego Sądu z 9 stycznia 2019 r., sygn. I CZ 112/18, nie publ.). W rezultacie nie ma pewności, że sam wyrok zasądający świadczenie definitywnie przeciałby spór o ważność umowy i zagwarantowałby stronie powodowej, że w celu odzyskania świadczeń nieobjętych pozwem, nie będzie zmuszona do wytoczenia kolejnego powództwa. Zatem wyrok zasądający nie zapewni jej takiego samego poziomu ochrony prawnej, jak wyrok ustalający.

Umowa kredytu, której dotyczył spór, ma charakter umowy kredytu denominowanego do waluty obcej, spłacanego w walucie polskiej. Tego rodzaju umowa wykształciła się w obrocie jako podtyp umowy kredytu. Charakteryzuje się ona tym, że kwota kredytu zostaje wyrażona w walucie obcej, ale w dniu wypłaty jest przeliczana na złote według zasad przewidzianych w umowie i wypłacana kredytobiorcy w złotych; również raty kredytu są wyrażone w walucie, ale w terminach płatności są spłacane w złotych po przeliczeniu z waluty, według kursu ustalanego na zasadach przewidzianych w umowie.

Zastosowanie konstrukcji denominacji kredytu do waluty obcej nie narusza istoty umowy kredytu wyrażonej w art. 69 ust. 1 prawa bankowego, która polega na tym, że bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy kwotę środków pieniężnych a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty (por. wyroki Sądu Najwyższego z 25 marca 2011 r., IV CSK 377/10, z 29 kwietnia 2015 r., V CSK 445/14, z 18 maja 2016 r., V CSK 88/16, nie publ.). Jednak w okolicznościach sprawy nie przesądzało to o ważności przedmiotowej umowy kredytu.

Stosownie do art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Jak z tego wynika, artykuł 353¹ k.c., wyrażający zasadę wolności (swobody) umów, wyznacza trzy granice tej wolności, którymi są: natura stosunku, ustawa i zasady współzycia społecznego. Natura umowy gospodarczej i generowanego przez nią stosunku sprowadza się generalnie do tego, że wyraża ona i pozwala realizować interes każdej ze stron, ponieważ zaś interesy te bywają przeciwstawne, istotą umowy stanowi uzgodnienie woli stron, wyrażającej ich interesy. Zgoda obydwu stron jest oczywistym wymogiem tak przy zawarciu umowy, jak i przy zmianach jej treści (por. uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 maja 1991 r., III CZP 15/91, OSNC 1992/1/1). Osiągnięcie przez strony porozumienia co do wszystkich ważnych dla nich kwestii decydujących o kształcie ich zobowiązań jest więc istotą umowy, a możliwość jednostronnego kształtowania przez jedną stronę zobowiązania własnego i drugiej strony, tej istoty podważeniem.

Sprzeczne z naturą umowy dwustronnie zobowiązującej zawieranej w obrocie gospodarczym, jest takie jej ukształtowanie, że jedna strona ma nieuzasadnioną swobodę w określeniu zobowiązania zarówno swojego, jak i drugiej strony. Dlatego, przyznanie jednej stronie umowy takiego prawa jest dopuszczalne tylko, jeśli jest uzasadnione i tylko w granicach, wynikających z tego uzasadnienia. W umowie kredytu, sprzeczne z jej naturą są takie postanowienia, które pozwalają bankowi na jednostronne i dowolne określanie rozmiaru zobowiązania własnego do wypłaty kwoty kredytu i zobowiązania kredytobiorcy do spłaty kredytu.

W przypadku umowy kredytu denominowanego do waluty obcej, jako równoznaczne z postanowieniami wprost pozwalającymi bankowi na samodzielne określenie zobowiązania własnego - w zakresie wypłaty kredytu i zobowiązania kredytobiorcy - w zakresie spłaty kredytu, należy ocenić zapisy, które przyznają mu prawo do jednostronnego i swobodnego określenia kursu waluty w dniu wypłaty kredytu i w dniach płatności rat. Rozmiar zobowiązania banku do wypłaty kwoty kredytu wyznacza bowiem nie tylko jej wysokość w walucie, ale przede wszystkim jej równowartość w złotych. Jednocześnie, faktyczny rozmiar zobowiązania kredytobiorcy do zwrotu kwoty kredytu wyznacza nie wysokość rat kredytu w walucie, ale ich równowartość w złotych. Zatem, przyznanie bankowi w umowie kredytu denominowanego prawa do jednostronnego i swobodnego określenia kursu waluty w dniu wypłaty

kredytu i w dniu płatności rat prowadzi do jednostronnego i swobodnego ustalania przez ten bank, zarówno kwoty kredytu podlegającej wypłacie, jak i wysokości świadczeń stanowiących realizację zobowiązania kredytobiorcy do zwrotu kapitału z oprocentowaniem, czyli głównych elementów wyznaczających zakres zobowiązań stron umowy. Takie postanowienia stanowią przekroczenie granic swobody stron w kształtowaniu umowy kredytu denominowanego do waluty obcej.

Powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że jeśli w świetle treści umowy kredytu mieszkaniowego denominowanego do waluty obcej żadne szczególne okoliczności nie uzasadniają prawa banku do swobodnego określenia kursu waluty dla celów wypłaty kwoty (transz) kredytu i spłaty jego rat, aby umowa ta została ukształtowana w zgodzie z naturą stosunku prawnego, jaki kreuje, musi przewidywać taki sposób ustalenia kursu waluty dla celów wypłaty kredytu i określenia wysokości rat, który nie będzie miał cech jednostronności i dowolności, a więc będzie niezależny od decyzji banku i obiektywnie weryfikowalny. Przedmiotowa umowa kredytu nie spełnia tych warunków.

W § 5 ust. 4 w zw. z § 5 ust.3 pkt 2 umowy przewidziano, że w przypadku wypłaty kredytu w walucie polskiej, stosuje się kurs kupna dla dewiz obowiązujący w (...) SA w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według jego aktualnej Tabeli kursów. Z kolei w § 13 ust.7 umowy przewidziano, że spłata kredytu będzie następować w złotych przez potrącenia z rachunku prowadzonego w tej walucie, a jednocześnie wskazano, że potrącenia te będą następowały w wysokości stanowiącej równowartość w złotych kwoty raty wyrażonej w walucie według kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego u pozwanego w dniu płatności raty. Umowa nie regulowała sposobu ustalania kursów waluty. Zatem w żaden sposób nie ograniczała swobody Banku w określaniu kursu franka szwajcarskiego. Mógł on nawet wyznaczać w swojej tabeli osobny kurs dla umów kredytu denominowanego lub niektórych z nich (np. z określonego okresu czasu lub dla określonego przedziału kwotowego kredytu). Oznacza to, że w świetle umowy Bank miał pełną swobodę w określeniu wysokości kursu, po którym nastąpi przeliczenie kwoty kredytu i rat kredytu z waluty na złote.

Z treści umowy nie wynikało żadne uzasadnienie dla przyjęcia przedstawionej swobody pozwanego w ustalaniu kursów franka szwajcarskiego. Również w toku procesu pozwany nie przedstawił żadnego przekonującego uzasadnienia dla takiego rozwiązania.

Strona powodowa zawarł umowę zawierającą określenie jej przedmiotu na walutę wyrażoną w CHF ale co należy podkreślić, umowa kredytu nie przewidywała możliwości spłaty kredytu przez powodów w CHF oraz w innych walutach wymienialnych.

Podsumowując, ww. postanowienia przedmiotowej umowy pozostawiały Bankowi pełną i nieuzasadnioną swobodę w jednostronnym określeniu kursu, po którym nastąpi przeliczenie kwoty kredytu z waluty na złote oraz rat kredytu waloryzowanego kursem CHF Tym samym postanowienia te dały Bankowi nieuzasadnioną możliwość jednostronnego określania rozmiaru własnego zobowiązania do wypłaty kredytu i zobowiązania kredytobiorcy do spłaty rat kredytu. To zaś sprawiło, że treść ukształtowanego w ten sposób stosunku prawnego kredytu była sprzeczna z właściwością (naturą) tego stosunku, co powodowało, że umowa była sprzeczna z prawem w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., a przez to nieważna (co do takiego skutku, por. uchwałę Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2011 r., III CZP 119/10, OSNC 2011/9/95).

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł, jak w punkcie 1 wyroku.

Stwierdzenie bezwzględnej nieważności przedmiotowej umowy na wyżej wskazanej podstawie prawnej czyniło zbędnym rozważanie innych podstaw takiej nieważności. Sąd jednak uznał za celowe dokonanie także oceny umowy pod kątem zarzutu, że jest ona nieważna także z uwagi na zawarte w niej niedozwolone postanowienia umowne. W rezultacie Sąd doszedł do przekonania, że zarzut ten jest uzasadniony.

Art. 385 § 1 k.c. Stanowi on: § 1. Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. § 2 Jeżeli postanowienie

umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. § 3 Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta. § 4. Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie spoczywa na tym, kto się na to powołuje.

W niniejszej sprawie nie ulega wątpliwości, iż w treści zaskarżonej przez stronę powodową umowy znalazły się postanowienia, które można było uznać za abuzywne.

Z art. 385 § 1 k.c. wynika, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są takie zapisy, które: 1) znajdują się w umowie zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, jednak 2) nie zostały z nim indywidualnie uzgodnione a przy tym 3) kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając jego interesy oraz 4) nie określają jednoznacznie sformułowanych głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia.

Mając na uwadze powyższe, by uznać dane postanowienie umowne za niedozwolone niezbędne jest więc, by kształtowały one prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. W istocie, w ocenie Sądu wiąże się to z oceną jasności i czytelności klauzul indeksacyjnych zawartych w umowie. W judykaturze ukształtowało się jednolite stanowisko, że postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, jeżeli kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy, słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych. Rażąco naruszenie interesów konsumenta oznacza natomiast nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków wynikających z umowy na jego niekorzyść, skutkującą niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelnym traktowaniem. (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020/7-8/64).

Za pomocą klauzuli denominacyjnej strona powodowa została w sposób nieuzasadniony obciążony całością ryzyka deprecjacji franka szwajcarskiego w okresie do uruchomienia kredytu oraz całością ryzyka aprecjacji franka szwajcarskiego przez cały okres spłaty kredytu. Zaznaczyć trzeba, że zgodnie z tym, co już wyżej powiedziano, podstawą analizy rozłożenia ryzyka walutowego w umowach mogła być jedynie ich treść.

Niewątpliwie nałożenie na konsumenta jakiegoś rodzaju ryzyka w umowie kredytu jest dopuszczalne. Co więcej, jest dość częste, gdyż wiąże się chociażby z konstrukcją klauzuli zmiennego oprocentowania, obecnej także w umowie stron. Klauzula taka w przypadku kredytu w złotych może być jednak usprawiedliwiona, jako rozsądna cena za pozyskanie kwoty kredytu. Jednak w umowie stron klauzula denominacyjna w sposób nieporównanie większy niż klauzula zmiennego oprocentowania podnosiła ryzyko powódki. Wzrost oprocentowania kredytu prowadzi do wzrostu rat, jednak nie rośnie saldo zadłużenia kredytobiorcy. Tymczasem w przypadku kredytu denominowanego, wzrost kursu waluty oznacza jednoczesny wzrost rat i wysokości pozostałego do spłaty zadłużenia wyrażonego w złotych. Przy czym w przedmiotowej umowie obciążający konsumenta stopień tego wzrostu nie miał żadnych granic.

Usunięcie klauzuli denominacyjnej doprowadziłoby do zaniknięcia ryzyka kursowego, które bezpośrednio wynika z denominacji kredytu do waluty (por. wyrok (...) z 14 marca 2019 r., C-118/17, Z. D. v. E. Bank H.Z., pkt 48 i 52). Wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego tak dla umowy kredytu denominowanego, jak i indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016/11/134 i z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, nie publ. z dnia 13 maja 2022 r., (...) 405/22, nie publ.)

Wyłączenie z umowy klauzul abuzywnych powodowałoby również niemożność wypłaty i spłaty kredytu w złotych.

W konsekwencji powyższych uwag należało uznać, że wyeliminowanie z przedmiotowej umowy niedozwolonych postanowień umownych prowadzi do jej nieważności.

Zastosowane przez Bank niedozwolone postanowienia umowne wyrażone w § 5 ust 4 w zw. z §5 ust.3 pkt 2 umowy, §13 ust.7 umowy godziły w równowagę kontraktową stron, wprowadzając daleko idącą dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść strony powodowej.

Podsumowując dotychczasowe rozważania, Sąd uznał, że przedmiotowa umowa kredytu jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. z powodu sprzeczności z art. 353¹ k.c. Sąd doszedł też do przekonania, że nawet gdyby umowę uznać za ważną z punktu widzenia art. 353¹ k.c., to i tak do jej nieważności prowadzi wyeliminowanie z niej niedozwolonych postanowień, gdyż w ten sposób zostaje pozbawiona elementów decydujących o istocie umowy kredytu denominowanego do waluty obcej, a więc umowy, której zawarcie było wolą stron.

Strona powodowa uprzedzona o możliwych, negatywnych skutkach nieważności umowy, sprzeciwiła się jej utrzymaniu. Oświadczenie powodów zostało złożone w oparciu o pełną, dostępną wiedzę i świadomość skutków nieważności umowy. Powodowało to jej definitywną nieważność.

W związku z powyższym należało rozważyć konsekwencje bezwzględnej nieważności umowy.

Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Z kolei art. 410 § 1 k.c. stanowi, że powyższy przepis stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Stosownie zaś do art. 410 § 2 k.c., świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Świadczenie spełnione w wykonaniu nieważnej czynności prawnej jest objęte ostatnią z wymienionych w art. 410 § 2 k.c. kondycji - czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (*condictio sine causa*). W przypadku nieważności umowy kredytu kredytobiorcy i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w jej wykonaniu (por. wyżej już powołana uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21).

W okresie objętym pozwem, w wykonaniu nieważnej umowy kredytu powodowie zapłacili pozwanemu 147.357,77 zł oraz 59.798,44 CHF. Zatem w tym zakresie powództwo było zasadne.

Przeciwko roszczeniom powoda pozwany zgłosił zarzut braku obowiązku zwrotu wzbogacenia.

Art. 411 pkt 2 k.c. jest w orzecznictwie interpretowany wąsko i w praktyce stosowany głównie w odniesieniu do świadczeń quasi-alimentacyjnych czy związanych ze stosunkiem pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 2011 r., I CSK 286/10, M. Praw. 2011, nr 24, s. 134). Nie ma potrzeby sięgania do niego w sytuacji, w której wzbogacony środkami pieniężnymi wypłaconymi przez bank w wykonaniu nieważnej umowy kredytu jest prawnie (a nie tylko moralnie) zobowiązany do jej zwrotu (por. uchwała Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021/6/40).

W art. 411 pkt 4 k.c. chodzi o świadczenie ukierunkowane na zaspokojenie wierzytelności istniejącej, bo wynikającej z ważnego zobowiązania, ale jeszcze niewymagalnej. Nie jest to przypadek, który występuje w niniejszej sprawie, gdyż powódka spełniała świadczenia na poczet wierzytelności pozwanego, która nie istniała, gdyż wynikała z nieważnej umowy kredytu. W konsekwencji ta wierzytelność pozwanego nigdy nie stała się wymagalna.

Powodowie żądali zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie i żądanie to było uzasadnione. Stosownie do art. 481 § 1 k.c., jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za

czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Natomiast w myśl zdania pierwszego § 2 art. 481 k.c., jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie. Opóźnienie ma miejsce wówczas, gdy dłużnik nie spełnia świadczenia pieniężnego w terminie. Roszczenie o zwrot nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy. Zgodnie z art. 455 k.c., w takiej sytuacji świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania.

Powodowie pismem z 30 maja 2022 r. doręczonym w dniu 2 czerwca 2022 roku złożyli reklamację pozwanemu i zażądał rozliczenia kredytu w ciągu 7 dni od otrzymania reklamacji, pozwany opowiedział na reklamację pismem z dnia 22 czerwca 2022 roku, mógł spełnić żądanie, dlatego od 10 czerwca 2022 r. jest w opóźnieniu, co powodowało, że żądanie odsetek było uzasadnione.

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł, jak w punkcie 2 i 3 wyroku.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął w punkcie 4 wyroku na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz art. 99 k.p.c. Strona powodowa wygrał proces, co uzasadniało obciążenie pozwanego obowiązkiem zwrócenia stronie powodowej całości poniesionych przez nią kosztów. Składały się na nie opłata od pozwu 1.000 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa 17 zł i wynagrodzenie pełnomocnika 10.800 zł.

Sędzia Jolanta Czajka-Bałon